

Tot zwijgen gebracht

De zaak van mijn leven

Tot zwijgen gebracht

De zaak van mijn leven

Cecile Stok

© 2017 Droomvallei Uitgeverij, Cecile Stok

Eerste druk, eerste oplage november 2017

Tekst: Cecile Stok

Vormgeving: Droomvallei Uitgeverij

Coverfoto: Bert Kok en Cecile Stok

<http://www.prachtboeken.nl>

ISBN: 978-94-92844-01-9

Alle rechten voorbehouden.

Proloog

Rotterdam, 2017

Ooit dacht ik dat mensen in principe goede bedoelingen hadden en een ander geen kwaad wilden aandoen. Dat veranderde voor goed toen mijn vader stierf. Langzaam begon het tot me door te dringen dat ik andere mensen overschatte en te min dacht over mezelf.

Mijn vader was pas in de zestig toen hij overleed, zijn leven was nog lang niet voltooid. Een ander zou dat nooit voor hem mogen bepalen, toch gebeurde dat. Zijn leven kwam misdadig snel tot een eind. Zijn dood was geen 'vergismoord' zoals men het tegenwoordig noemt als de verkeerde persoon wordt gedood. Nee, zijn dood was met opzet.

Als tiener wou ik rechten studeren, om mensen in nood bij te staan. Toen mij echter zelf onrecht werd aangedaan, wist ik geen raad met mijzelf noch met mijn emoties. Toch gaf ik de moed nooit op. In dat opzicht lijk ik meer op mijn vader dan ik dacht. Eerder scheen het mij geen compliment als iemand een gelijkenis zag. Dat is geleidelijk aan veranderd.

Mijn grootste angst als kind was dat mijn ouders een dodelijk ongeluk zouden krijgen. Dat gebeurde gelukkig niet. Maar dat je een ouder ook kunt verliezen aan moord, daar hield ik geen rekening mee. Ook niet met het feit dat moordenaars vaak uit de omgeving van het slachtoffer komen. Ik deed geen grondig

buurtonderzoek toen ik een flat voor mijn vader zocht. Dat had ik beter wél kunnen doen.

Mijn kinderen hebben hun opa nooit gekend. Zou hij een leuke grootvader zijn geweest? Dat zal ik nooit weten. Haast niemand weet in deze stad hoe mijn vader stierf. Dat is een geheim geworden uit een ver verleden. Tot er op een dag iets gebeurde dat het verhaal van zijn dood weer tot leven bracht. Iets wat het stof eraf blies, en het langzaam uit de as deed herrijzen.

Deel 1

2011 – 2014
Rotterdam

Een tijd om te zwijgen, en een tijd om
te spreken.

*Blijf niet verborgen in de spiegel van de tijd
Kom nader
Ik ben het zicht op wie je was die jaren kwijt
Kom nader
Aarzel niet kom nader
Je was mijn vader*

Uit: Anamorfose - Boudewijn de Groot, 2015

Den Haag, 2011

De zachte klassieke muziek vervaagt langzaam, nadat ik de laatste groet heb gebracht aan mijn oom in de kist. Het geluid van kopjes die op schotels worden gezet komt me tegemoet vanuit een andere ruimte. Ik open de deur en herken meteen de ambiance; de bordeauxrode stoelen met zachte leuning, de koffie en cake geserveerd door dames in saai mantelpakjes.

Mijn broer Huub staat verderop met een onbekende vrouw te praten. Met mijn koffie en cake ga ik bij een tafel staan. Uit mijn tas haal ik mijn smartphone en zet het geluid weer aan. Als ik net een slok koffie wil nemen komt een vrouw met uitgestoken hand op mij af. 'Gecondoleerd met uw vader.'

Ik schrik even, maar herstel me snel. 'Dank u eh., hij was mijn oom. Ik ben zijn nichtje.'

Ze mompelt een verontschuldiging en loopt weer weg.

Nog steeds gebruik ik dat verkleinwoord, terwijl ik de vijftig toch al ben gepasseerd. Mijn oom heeft gelukkig de tweeëntachtig gehaald. Mijn nichtje verliest nu pas haar vader, dat overkwam mij al vijftienvintig jaar geleden. Mijn ouders hebben hun pensioenleeftijd niet eens gehaald.

Mijn oom was een grapjas. Als ik kwam eten als kind zei hij altijd: 'Heb je een gulden meegenomen?' Om zijn grapjes kon ik wél lachen, niet om die van mijn vader. Die gingen vaak over

mijn kleding of uiterlijk en ervoer ik meestal als afwijzing.

Huub komt met stevige passen op mij af. Zijn pupillen zijn groot.

'Zeg Mirna, ken jij die mevrouw?' Hij geeft een knikje richting een oudere dame.

'Nee, ik heb haar nooit eerder gezien.'

'Weet je wat ze zei?'

Hij klinkt verontwaardigd. Het is niets voor hem om zich zo op te winden.

'Wat dan?'

'Ze zei,' hij tempert zijn stem, 'jouw vader is toen toch met messteken om het leven gebracht?'

'Wat?' Ik verslik me bijna in mijn koffie. Gelukkig heb ik net mijn kopje neergezet. 'Hoe weet zij dat?' Het kriebelt ineens en ik wrijf met mijn linkerarm over mijn nek.

'Ze schijnt een oude vriendin van de familie te zijn.'

'Wat tactloos, wie zegt er nou zoiets.' Even ben ik stil. 'Dat was het eerste wat ze zei?'

'Ja,' zegt hij, nu gelaten. 'Maar goed eh... hoe gaat het verder met jullie?'

'Goed hoor,' klinkt mijn standaard reactie. Nog van mijn stuk gebracht door de opmerking kijk ik de zaal in. Zal ik hem nu vertellen wat er toen gebeurd is?

'Waar is Willemien trouwens? Ik zie haar niet.'

'Ja ze... ze was droevig tijdens de kerkdienst en wilde in de auto blijven zitten.'

'Oh, waarom dan?'

Misschien is dit het juiste moment. 'Ze dacht terug aan een gestorven vriendin.'

'Oh wat vervelend, een jonge tiener dus.'

'Ja...' Dan klinkt er een piepje uit mijn tas.

'Sorry, even kijken hoor,' zeg ik tegen Huub. Een enveloppe met een bericht van Willemien. *Duurt het nog lang mama, ik wil naar huis*, lees ik op het scherm.

'Ik loop even naar Willemien,' zeg ik tegen Huub.

‘Wacht, dan loop ik met je mee. Ik heb nog wat voor je.’

Zwijgend lopen we naar buiten. Mijn reservevoorraad small-talk is leeg.

Bij zijn auto opent hij de achterklep en pakt er een grote doos uit. ‘Deze vond ik nog op zolder. Er zitten ook dagboeken in van mama. Wil jij die bij de andere spullen bewaren?’

Ik knik. De doos komt me vaag bekend voor, misschien is die al decennia geleden ingepakt. Hopelijk vullen deze dagboeken de hiaten op in mijn weinige jeugdherinneringen.

Hij tilt de doos naar mijn auto en als hij hem achterin zet, loop ik naar voren.

‘Hee meis, hoe gaat het?’ vraag ik Willemien als ze het raam opent.

‘Gaat wel, ik verveel me.’ Ze wrijft haar donkere lange haar opzij en trekt het snoertje van de iPhone uit haar oor.

‘Nog heel even oké,? Ik wil mijn nichtje nog spreken en dan kom ik. Wil je echt niet even mee?’

‘Nee is goed, ik blijf wel hier.’

‘Oké, vergrendel de deuren wel goed alsjeblieft.’

De laatste tijd dring ik daar extra op aan. Vooral als mijn dochters alleen thuis zijn wil ik dat ze alles op slot doen. Alsof het in onze wijk ineens onveilig is geworden.

Willemien zwaait naar Huub, doet het elektrische raam dicht en drukt de centrale vergrendeling in.

Huub kijkt even opzij alsof hij twijfelt en vraagt dan: ‘Waarom stierf haar vriendin?’

‘Nora? Ze is vermoord. Het was toen veel op het nieuws,’ zeg ik snel.

Verbaasd stopt Huub: ‘Dat meisje dat op tv was? Ik wist niet dat jullie daar zo bij betrokken waren?’

Kort vertel ik hem wat er gebeurd is. Bij de hal mompel ik een excuus en loop naar de toilet. Die avond was een van de zeldzame keren dat Paul en ik uit eten gingen. Willemien zou na het eten met Nora naar voetbal gaan. Onze oudste dochter Jessica bleef thuis. Pas uren later kwamen we terug van de gezellige avond.

Willemien vertelde ongerust dat Nora vermist werd. Ze was nooit thuis aangekomen nadat ze vertrok bij onze voordeur. Ik begon heen en weer te lopen, wist me geen raad. Wat kon er gebeurd zijn op zo’n klein stukje? Zal ik haar ouders bellen? Het was erg laat, wat schoten zij ermee op, ik wist niets.

Toen iedereen sliep, ging ik weer naar beneden, onrustig schietgebeden mompelend. Pas laat die avond viel ik in slaap.

De volgende morgen hoorden we een helikopter cirkelen boven onze wijk. Zou de politie op zoek zijn naar Nora? Na het ontbijt fietste ik meteen naar haar ouders. Daar trof ik tot mijn verbazing lachende agenten aan. Moesten ze haar niet gaan zoeken?

Later begreep ik dat de politie normaal een bepaald protocol hanteert. Men gaat er vaak vanuit dat een vermiste tiener weggelopen zal zijn. Dat het in dit geval onzin was, wist iedereen. Gelukkig werd er al gauw een grootse zoektocht opgezet.

In die week kwam er zeker twee keer een rechercheur bij ons langs om Willemien te ondervragen. De politie vertelde dat een van de laatst gestuurde sms’jes aan Nora, van Willemien afkomstig was. Die had ze natuurlijk op de avond van de vermissing gestuurd, om te vragen waar Nora bleef.

Paul had verbaasd naar de rechercheur gekeken, die een kop kleiner was dan hij. Konden ze dan niet via de provider het tijdstip uitlezen waarop het bericht was verzonden?

Die week keek ik elke avond naar het nieuws en naar *Hart van Nederland*. Tegen half elf keek ik naar de late uitzending, in mijn eentje. Ik voelde me zo machteloos.

‘Er is geen nieuws meer, ga toch slapen,’ zei Paul dan.

Overdag fietste ik rond om te kijken of ik iets verdachts zag.

Op een dag besloot ik bij ons thuis een groep moeders te verzamelen die ik nog kende van de gebedsgroep van de lagere school. We baden dat de dader zich zou melden en het meisje gevonden zou worden.

De volgende dag hoorden we dat een man zich bij de politie had gemeld. Hij had Nora gedood en verstoopt om niet ontdekt te worden. Wat een monster en een lafaard, laat hij van andermans

kinderen afblijven!

Ik was in shock dat het gebeurde bij iemand die we kenden. Het leek me het ergste wat je kon overkomen, je dochter verliezen. En dan op deze manier, hoe overleef je dat als ouders? Veel te vroeg was het leven van dit spontane jonge meisje beëindigd.

Ondanks alle boosheid en onrust in onze omgeving, was het haar familie die op de begrafenis rust uitstraalde. Ze waren mild en vergevingsgezind, niet wraakzuchtig.

Het leek alsof deze moord mij veel meer deed, dan destijds bij mijn vader. Dat ik het ook ooit had meegemaakt, heb ik niemand verteld. Daar schaamde ik me juist voor. Alleen Paul en Jessica wisten het toen al. Willemien vond ik nog te jong om te vertellen dat haar opa was vermoord. Het deed me pijn dat zij het in haar vriendenkring moest meemaken.

Ik kijk naar mezelf in de spiegel. Het lijkt alsof ik een geest heb gezien. Snel haal ik een kam door mijn donkere haar en was mijn gezicht. Ik forceer een glimlach om zo normaal mogelijk te kijken. Niemand hoeft te zien wat er zich in mijn binnenste afspeelt. Uit het toilet gekomen open ik snel de deur van de condoleancezaal en loop naar binnen.

Rotterdam, 2014

Bij de deurmat reik ik naar de gratis wijkkrant. Met mijn kop thee loop ik rustig naar de bank en ga ervoor zitten. Als ik hem open, zie ik dat het middelste katern volledig is gewijd aan reclame voor uitvaartondernemingen. Dat is blijkbaar een goede broodwinning.

Inmiddels zijn alle broers en zussen van mijn ouders overleden. Op een na was ik bij al hun begrafenis. Die generatie boven mij is er dus niet meer.

De opmerking van die vrouw over mijn vaders dood schiet mij weer te binnen. Ik was het helemaal vergeten, of heb het uit mijn herinnering gebannen. Waarom begon ze toen ineens over zijn dood? Zou ze iets hebben gelezen, heeft er iets op internet gestaan? Of zou ze tientallen jaren hebben gewacht tot ze eindelijk iemand van ons kon bespringen met dit interessante weetje?

Nooit eerder hield ik me ermee bezig, het is een soort *no-go area*, letterlijk een gebied waar ik nooit meer kom. Mijn laatste taboe, *the mother of all secrets*. Een geheim waar ik over zwijg in alle talen.

Dat hoeft niet zo te blijven. Ineens sta ik op van de bank en loop naar de computer. In de zoekbalk tik ik: *Utrecht, maart 1987* en mijn vaders naam. Zo, de eerste stap is gezet. Er verschijnen gelukkig geen hits over zijn moord. Ik plof neer op mijn

bureaustoel.

Zijn dood is dus niet zichtbaar op het internet, maar zijn leven ook niet, nergens. Mijn kinderen weten niets van hun opa. Ik heb nooit verteld wie hij was. Weet ik dat eigenlijk zelf wel? Het enige zichtbare van hem in huis is zijn foto en zijn oude wandelstok. Die gebruikte hij bij vakanties in de bergen. Hij heeft er metalen plaatjes van vakantieadressen op vast getimmerd.

Toen Jessica vijftien was heb ik haar apart genomen en kort verteld hoe haar opa stierf. Ik liet haar vluchtig de krantenartikelen zien, om te veel akelige details te vermijden. Ze was erg verbaasd dat ik het zo lang geheim had gehouden. De oude asbak van mijn vader wilde ze als aandenken houden. Ze vond het grappig dat zij een overeenkomst met hem had.

Willemien heb ik kort geleden verteld hoe haar opa stierf. Ik hoopte dat ze inmiddels de dood van Nora had verwerkt. Ze moest huilen toen ik het vertelde, maar of dat nu vanwege haar onbekende opa was of om Nora? Zelf huil ik niet meer om mijn vader.

Als ik met mijn dochters naar films kijk zoals *What a girl wants*, zet me dat aan het denken. Het blijkt een universeel gegeven dat een dochter verlangt naar de acceptatie en waardering van haar vader. Dat gevoel van papa's kleine meid of prinsesje te zijn ken ik helemaal niet. Mijn vader hemelde mij nooit op, gaf geen complimenten of bemoedigende opmerkingen. Als tiener was ik erg verbaasd te horen dat zulke vaders überhaupt bestaan.

Het was altijd makkelijker voor mij om over mijn moeder te praten. Het schrijven over haar leven hielp mij om haar dood beter te verwerken.

'Nu ga je zeker ook over je vader schrijven?' vroeg mijn vriendin Nikki.

Daar zie ik echter tegenop. Mijn herinneringen aan hem zijn beperkt en niet objectief. Bovendien leeft er bijna niemand meer die ik nog iets kan vragen over vroeger. Nog steeds voel ik me niet vrij genoeg om te praten over zijn leven, noch over zijn dood. Daar ligt nog steeds een sluier van schaamte over.

De wasmachine speelt zijn deuntje dat hij helemaal klaar is. Als een robot die gehoorzaamt sta ik op van mijn stoel om naar boven te gaan. Bij de trap valt mijn oog op de foto van mijn ouders. Mijn vader oogt als een gemoedelijke, vriendelijke man. Dat iemand zomaar zijn leven heeft beëindigd! Waarom werd hem geen rustige oude dag en vredige dood gegund? Zijn leven was al zwaar genoeg. Een diepe zucht ontsnapt terwijl ik mijn hand op de deurkruk laat rusten.

Resoluut keer ik om en loop terug naar de computer. Daar staar ik naar de lege zoekbalk op het scherm. 'Doe het dan, kom op,' zeg ik hardop tegen mezelf. Mijn vingers gaan snel over het toetsenbord. Ik pak onze huistelefoon en tik de nummers in. Het duurt even voor er wordt opgenomen.

'Goedemorgen, politie Utrecht wat kan ik voor u doen?'

Nadat ik een paar keer ben doorverbonden, krijg ik eindelijk de juiste persoon aan de lijn.

'Goedemiddag, ik zou graag een dossier inzien van een oude zaak.' Mijn stem klinkt zakelijker en opgewekter dan ik me voel.

'Om wat voor een zaak gaat het, mevrouw?'

'Om moord.' Van de zenuwen glimlach ik. Het klinkt als Ommoord, een wijk in Rotterdam.

Het is even stil aan de andere kant. Dan zegt de vrouw: 'Een ogenblik, alstublieft.'

Waarschijnlijk is er geen informatie, het is allang opgelost, *case closed*. Tijdens het wachten klinkt er een 'niks aan de hand'-muziekje. Zo noemt Paul muziek in winkels die klanten moet stimuleren om meer te kopen. Wat een rotdeuntje, er is juist van alles aan de hand.

'Ja, mevrouw Meuser, daar ben ik weer. Ik heb een adres van een privacy officer, waar u een brief naar toe moet schrijven. U moet dan ook een kopie van uw identiteitsbewijs bijvoegen.'

Het adres schrijf ik in ieder geval op. Al weet ik niet hoe ik dit ga aanpakken.

'Dat is nogal wat zeg, dat uw vader toen is vermoord.'

'Ja, dat is het.' Aardig dat ze meeleeft, maar ik wil dit snel ach-

ter de rug hebben.

‘Veel sterkte en een fijne dag nog,’ zegt ze later als afsluiting.

Na het gesprek blijf ik beduusd zitten. Het lijkt een klein besluit, maar de gevolgen zijn groot en onomkeerbaar. Eindelijk zal ik alle feiten over mijn vaders dood inzien. Het duurde lang voor ik daar emotionele ruimte voor had. Misschien was die afstand in jaren noodzakelijk.

De band met mijn moeder was vanzelfsprekender en het gemis van haar groter. Het kostte mij meer tijd om dat te verwerken. Vooral toen ik zelf moeder werd, kwam dat verdriet weer boven, al drukte ik dat toen gauw weg. De relatie met mijn vader was al gecompliceerd genoeg tijdens zijn leven. Zijn gruwelijke dood gaf er een extra negatieve lading aan.

Onze relatie was een tijdlang nogal stroef, de opmerkingen die hij maakte als ik een andere mening had staan gegrift in mijn geheugen: ‘Daar weet jij niets van. Je kunt daar met veertien jaar nog geen mening over hebben.’

Lange tijd durfde ik me inderdaad niet uit te spreken in het openbaar. Zijn uitspraak bleef me achtervolgen als een soort vloek. Op een dag viel het mij op dat er geen woord uit mij kwam, zelfs als het onderwerpen betrof waar ik juist veel van wist. Alsof er een soort innerlijke blokkade was die mij tegenhield, die mij het zwijgen oplegde.

Gelukkig is dat weg sinds dat ene gebed. Daarna kon ik veel makkelijker mijn mening uiten. Mijn spreekruimte laat ik niet altijd meer door anderen opvullen. Het komt zelfs wel eens voor dat ik veel aan het woord ben. Dan voel ik me schuldig. Komen anderen er nog wel tussen?

‘Het is juist fijn wat je met ons deelt,’ zei iemand van een Bijbelkring toen ik haar een keer vroeg of ik niet te veel praatte.

Over moord kan ik helaas ook meepraten, nu ik het twee keer van nabij heb meegemaakt. Ik heb recht van spreken gekregen. Van dat recht maak ik alleen nog geen gebruik.

Klakkeloos raak ik de letters aan en woorden verschijnen op het scherm: *Recht van spreken*. De resultaten tonen een boek van

een advocaat die regelmatig slachtoffers van geweldsmisdrijven bijstaat. Dat is bijzonder. Hij was ook de advocaat die de ouders van Nora bijstond. Zijn boek zet ik op de ‘verlanglijst’ van mijn bibliotheek app, al heb ik geen verlangen om het te gaan lezen. Het is meer een moeten.

Als ik verder google valt het me op dat er sinds 1987 veel is veranderd. Er is spreekrecht gekomen voor familie en nabestaanden van geweldsmisdrijven en moord. Na mijn vaders dood was dat er nog niet. Het is de vraag of ik gebruik van dat recht had durven maken.

Een man van slachtofferhulp adviseert nabestaanden om eerst het verhaal op te schrijven. Dat kan men door de advocaat laten voorlezen. Het is blijkbaar zo slecht gesteld met de rechten van slachtoffers en nabestaanden, dat je een advocaat nodig hebt. Blijkbaar moet je voor jezelf opkomen als nabestaande. Misschien had ik toen toch assertiever moeten zijn?